

DÜNKÜ ve BUGÜNKÜ MANİSA KÜTÜPHANELERİ

Sadık KARAÖZ

Yazının icadı ile kitabın, kitabın meydana gelmesi ile de kütüphane-
neciliğin doğduğunu söyleyebiliriz. Bunların doğuşunu, gelişimini mü-
tehassısları incelesin. Biz burada kısaca dünkü ve bugünkü Manisa Kü-
tüphanelerini tanıtmaya çalışacağız.

1880 yılında yayınlanan Aydın Vilâyeti Salnamesi'nde : Manisa mer-
kezinde 3; Turgutlu, Demirci, Akhisar, Soma ilçelerinde birer; Palamud
ve Akhisar Marmarası, Gelenbe bucaklarında da birer olmak üzere 10
kütüphanenin olduğu yazılıdır.

Manisa merkezindeki bu kütüphanelerden biri Fatih Kütüphanesi
olarak adlandırılmaktadır. Bugün Kızılay Manisa Şubesi'nin yerleştiği
binada bulunan bu kütüphane «bir kaç bin kütübü nefiseye malikti.»
Diğer iki kütüphane ise aşağıda kısaca tarihçelerinden bahsedeceğimiz
Çeşniğir ve Muradiye kütüphaneleridir.

Salname'nin verdiği bilgiye göre ilçelerde bulunan kütüphaneler ise
şunlardır :

Turgutlu'daki kütüphaneyi hayırsever Hacı Hüseyin Ağa yaptı-
rmıştır. Beş bine ulaşan bir kitap mevcudu vardır.

Demirci'deki kütüphane 1860 yıllarında Mahmud Çelebizade İsmail
namında hayırsever bir vatandaş tarafından yaptırılmış ve beş yüze
yakın çeşitli kitaplar vakfetmiştir.

Akhisar'daki kütüphaneyi de 1780 yıllarında hayırsever Zenikzade
Hacı Ali efendi yaptırmıştır. Kitap mevcudu 995'dir.

Kırkağaç'ta yine hayır sever Soma'lı Bilâl Ağa'nın 1830 yıllarında
yaptırdığı kütüphanenin de 315 cilt kitabı mevcuttur.

İlçelerimizdeki bu kütüphaneler hakkında bir incelememiz bulun-
madığı için burada il merkezinde bilinen eski kütüphanelerimizden kı-
saca bilgi verelim.

DÜNKÜ MANİSA KÜTÜPHANELERİ

1 — İSHAK ÇELEBİ KÜTÜPHANESİ :

Manisa'mızda bilinen ilk kütüphanedir. Ulu cami karşısında bulunan küçük bahçede olduğu söylenmektedir. Bu bina bir ara ilkokul olarak kullanılmış ve bilahare yıktırılmıştır.

Saruhan Bey'lerinden İshak Çelebi tarafından Medrese ile birlikte 1378 yılında yaptırılmıştır.

2 — FATİH KÜTÜPHANESİ :

Bugün Kızılay Manisa Şubesinin bulunduğu binanın Fatih Kütüphanesi olduğu söylenmektedir. Çevrede Fatih'e ait bir Sarayın bulunması buranın bir kütüphane olabileceğine tanıklık etmektedir.

3 — OSMAN AĞA KÜTÜPHANESİ :

Nişancıpaşa mahallesinde ve Borsa Caddesi üzerinde, Nişancıpaşa caminin batısında bulunan bu kütüphane, Karaosmanoğullarından Ataullah oğlu Osman Ağa tarafından 1795 yıllarında yaptırılmış ve kurulmuştur. Kitaplarının 7 Eylül 1922 yangınında yok olduğu söylenmektedir. Bina da bilâhare özel kişilere geçerek eski şeklini değiştirmiştir.

4 — MURADIYE KÜTÜPHANESİ :

Bugün Birinci Çocuk Kütüphanesi olarak kullanılan Muradiye camii ile Arkeoloji Müzesi arasındaki binadır. Bir katlı ve sekizgen plânlı olan bu kütüphaneyi de Manisa'nın ünlü ailelerinden olan Karaosmanoğullarından Hüseyin Ağa yaptırmıştır. 1806 yılında yaptırılan bu kütüphaneye Muradiye camiiine yakın olması dolayısıyla Muradiye Kütüphanesi olarak anılmaktadır. Kâğıt üzerine yazılı kitabesi Müzededir. En değerli yazma eserleri sinesinde saklayan bu kütüphane 1923 yılına kadar aynı aileden gelen mütevelliler tarafından, 1923 yılından 1945 yılına kadar da devlet eliyle yönetilmiştir.

5 — ÇEŞNİĞİR KÜTÜPHANESİ :

Bu kütüphanenin de kurucusu Karaosmanoğlu ailesinden Eyüp Ağa'dır Garajın doğusunda bulunan Çeşnigir caminin bitişiğinde kare plânlı bir binadır. Caminin adına izafeten Çeşnigir Kütüphanesi olarak anılır. 1831 yılında yaptırılmış olan bu kütüphane de 1945 yılına kadar aile mensupları tarafından muhafaza edilmiş ve yönetilmiştir. 1946 yılında Genel Kitaplık kurulunca 1640 eski, 400 yeni harfli kitabı buraya bağışlamışlardır. Bina bugün Müftülük Kütüphanesi olarak kullanılmaktadır.

6 — TÜRK - AMERİKAN KÜTÜPHANESİ :

Amerikan Haberler Merkezi tarafından Şehir Kulübünün altında, bugün 5. Çocuk Kütüphanesi olarak kullanılan yerde 1.10.1952 tarihin-

de açılmış, 30 Eylül 1963 tarihinde de Amerikan Hükümeti tarafından kapatılarak kitapları Halk Eğitim Merkezine bağışlanmıştır.

BUGÜNKÜ MANİSA KÜTÜPHANELERİ

Bugün İl merkezinde, bir İl Halk Kütüphanesi, 5 adet Çocuk Kütüphanesi vardır.

İlçelerde ise Akhisar ve Demirci'de birer İlçe Halk Kütüphanesi; Akhisar, Soma, Turgutlu, Salihli, Alaşehir ve Kula ilçelerimizde de birer çocuk kütüphanesi vardır. İlimiz sınırları içinde kütüphanelerimizin toplamı 3'ü Halk ve 11'i çocuk kütüphanesi olmak üzere 14'dür.

Akhisar İlçe Halk Kütüphanesi modern bir binaya kavuşmuş, ilçe de bulunan Zeynelzade Kitaplığı da buraya aktarılmıştır. Demirci İlçe Halk Kütüphanesi ise müsait olmayan bir binada kira ile oturmaktadır.

İL HALK KÜTÜPHANESİ :

Kütüphanenin temelleri Türk Ocağı olarak atılmış, Türk Ocakları lâğvedilince de inşaatı durdurulmuştur. 1936-1937 yılında Manisa'da valilik yapmakta olan ve hakikaten Manisa'nın çehresini inar yönünden değiştiren rahmetli Dr. Lütfi Kırdar tarafından bu yarım kalmış inşaat ele alınmıştır. Kırdar, burada bir kütüphane yapmayı düşünerek bir komisyon teşkil etmiş, borsada satılan üzümlerden çuval başına beşer kuruş toplayarak 1937 yılında binayı tamamlamıştır. Komisyon aynı yılda binanın tapusunu Halk Partisine devretmiş, 1952 yılında zamanın hükümeti tarafından çıkarılan bir kanunla bina hazineye intikal ettirilmiştir.

Kitapsaray adıyla inşa ettirilmiş olan bu binaya Muradiye ve Çeşniğir Kütüphaneleri ancak 1945 yılında taşınabilmiştir. Bina, bu tarihe kadar, İkinci Dünya Savaşı içinde Askeri Birlikler tarafından Göz Hastahanesi olarak kullanılmıştır.

23 Nisan 1945 gününde yapılan bir törenle teslim alınan binaya Muradiye Kütüphanesinden arap harfli 4350 basma ve yazma, latin harfli 2660 kitap; Çeşniğir Kütüphanesinden arap harfli 1640 basma ve yazma, latin harfli 400 kitap; ilçe ve köylerden toplanmış arap harfli 2000 kitapla birlikte 11.050 kitap nakledilmiştir. Aynı yıl içinde Kütüphaneler Müdürlüğü'nün gayreti ile bir tasnif komisyonu teşkil edilerek üç ay içerisinde 3.500 kitabın tesbiti, Dewey Onlu sistemine göre tasnifi ve katalogları tamamlanarak okuyucunun hizmetine açılmıştır.

Lâğvedilen Halkevi Kütüphanesinden devredilen 2900 eserle ve şahıslar tarafından bağışlanan, Bakanlıkça ve çeşitli müesseselerce gönderilen ve satın alınan kitaplarla zenginleşen kütüphanenin bugünkü ki-

neti tarafından
uştır.

det Çocuk Kü-

: Kütüphanesi;
rimizde de bi-
phanelerimizin
4'dür.

avuşmuş, ilçe-
: Demirci İlçe
ile oturmakta-

Türk Ocakları
da Manisa'da
mar yönünden
kalmış inşaat
düşünerek bir
l başına beşer
isyon aynı yıl-
ında zamanın
intikal ettiril-

radiye ve Çeş-
ina, bu tarihe
dan Göz Has-

lınan binaya
: yazma, latin
640 basma ve
ış arap harfli
çinde Kütüp-
eşkil edilerek
ine göre tas-
çılmıştır.

eserle ve şa-
eselerce gön-
ı bugünkü ki-

tap sayısı 16.100'dür. El yazması ve basma eser olarak da 9.158 arap harfli kitap vardır. Yazma eserler arasında kıymetli ve nadir eserler oluşu her zaman için ilim adamlarını kendine çeker.

Plâni Mimar Prof. Arif Hikmet tarafından yapılan bina o zamanın para değeri ile 20 bin liraya yapılmıştır. Taras kısmı da 1965 yılında Bakanlıktan temin edilen ödenekle bir toplantı salonu haline getirilmiştir.

1966 yılında adı İl Halk Kütüphanesi olarak değiştirilen kütüphanenin 1970 yılında okuyucu sayısı 77.932'dir. Okuyucular genel okuma salonundan faydalandıkları gibi İdare servisinden evlere kitap almak suretiyle de faydalanmaktadırlar.

ÇOCUK KÜTÜPHANELERİ : Sayıları beşi bulan çocuk kütüphaneleri numara ile adlandırılmaktadır.

1. **ÇOCUK KÜTÜPHANESİ** : 1953 yılında Gazi Okulunun (şimdiki Kız İlk Öğretmen Okulunun büyük binası) üst katında bir sınıfta açılmıştır. 14 Eylül 1957 tarihinde eski Muradiye Kütüphanesinin binasına taşınmış olan kütüphane hâlâ bu binada hizmet görmektedir. 3150 kitabı vardır. 1970 yılında okuyucu sayısı 14 bindir.

2. **ÇOCUK KÜTÜPHANESİ** : Temmuz 1958'de o zaman Öğretmenler Birliği olarak kullanılan şimdiki Düğün ve Nikâh Salonunun arkasında bulunan kerpig, tek katlı küçük bir binada açılmıştır. 1963 yılında da şimdiki Halk Eğitim Merkezi binası olarak kullanılan Sakarya İlkokulunun eski binasının bir sınıfına taşınmıştır. Kütüphane hâlâ bu binada hizmet görmektedir.

3. **ÇOCUK KÜTÜPHANESİ** : Şehitler mahallesi Hürriyet Caddesi üzerinde kahvelerin bulunduğu semtte, daha önce Demokrat Parti ocağı olarak kullanılan küçük bir binada 23 Nisan 1966 tarihinde yapılan bir törenle hizmete açılmıştır. Bu kütüphaneye «Şehitler Çocuk Kütüphanesi» de denilmektedir.

4. **ÇOCUK KÜTÜPHANESİ** : İshakçelebi mahallesinde bulunan Vakvak Tekkesinin onarımı Vakıflar Müdürlüğünce yapıldıktan sonra 25 yıllık bir süre ile kullanma hakkı Milli Eğitim Müdürlüğüne verilince burada bir çocuk kütüphanesi açılması düşünülmüştür. 1967 yılında hizmete giren kütüphanenin kitap sayısı 936, 1970'de okuyucu sayısı 9500'dür.

5. **ÇOCUK KÜTÜPHANESİ** : Şehir Kulübünün altında, daha önce Türk - Amerikan Kütüphanesi, sonra da Halk Eğitimi Merkezi olarak kullanılan yerde 4. Kasım. 1968 tarihinde açılmıştır. Kitap sayısı 899, 1970'de okuyucu sayısı ise 9.289'dur.